

PRZEWODNIK OBYWATELSKI

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
W LICEUM I TECHNIKUM
– ZAKRES PODSTAWOWY

7 MINILEKCJI OBYWATELSKICH

PRZEWODNIK OBYWATELSKI

LEKCJA 1

W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

**materiały zawarte w niniejszej lekcji mogą
być wykorzystywane lub rozpowszechniane
jedynie w celach edukacyjnych
oraz wyłącznie
z notą o prawach autorskich
i ze wskazaniem źródła**

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

NA TEJ LEKCJI:

poznasz współczesne style
politycznego myślenia

SŁOWNICZEK OBYWATELSKI

• ideologia • prawica • lewica • konserwatyzm • liberalizm •
socjalizm • nacjonalizm • populizm •

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

PRZYPOMNIJ SOBIE

1.

Jaka motywacja stoi u źródeł politycznego działania?

2.

Co to jest ideologia i czym się różni od doktryny i programu politycznego?

3.

Jakich pojęć używa się często do opisu różnych sił politycznych?

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

Zastanów się, co dzisiaj oznacza „mieć konserwatywne” lub „liberalne poglądy”? Jaką polską partię nazwiesz konserwatywną, a jaką liberalną? Wyjaśnij, dlaczego.

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

RÓŻNE WARTOŚCI, RÓŻNE POGLĄDY

Terminy „konserwatysta” lub „liberał” pomagają nam w uchwyceniu różnic poglądów, jakie są obecne w życiu politycznym.

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

RÓŻNE WARTOŚCI, RÓŻNE POGLĄDY

Odmienne **wizje państwa i ładu społecznego**, nazywane czasem ideologiami lub stylami politycznego myślenia, biorą swój początek w różnym porządku wartości, które dana partia polityczna lub grupa uważa za najważniejsze.

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

GALERIA PORTRETÓW

Konserwatyści w obronie tradycji

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

” Jedną z pierwszych i najważniejszych zasad uświęcających państwo i prawa jest bowiem zasada głosząca, że jego przejściowi właściciele i dożywotni dzierżawcy nie powinni działać tak, jakby byli jego wyłącznymi panami, nie pomni na to, co otrzymali od przodków i co winni są potomnym. ”

Edmund Burke, *Rozważania o rewolucji we Francji* (1790)

MINIMAKS – ministownik
maksipostaci

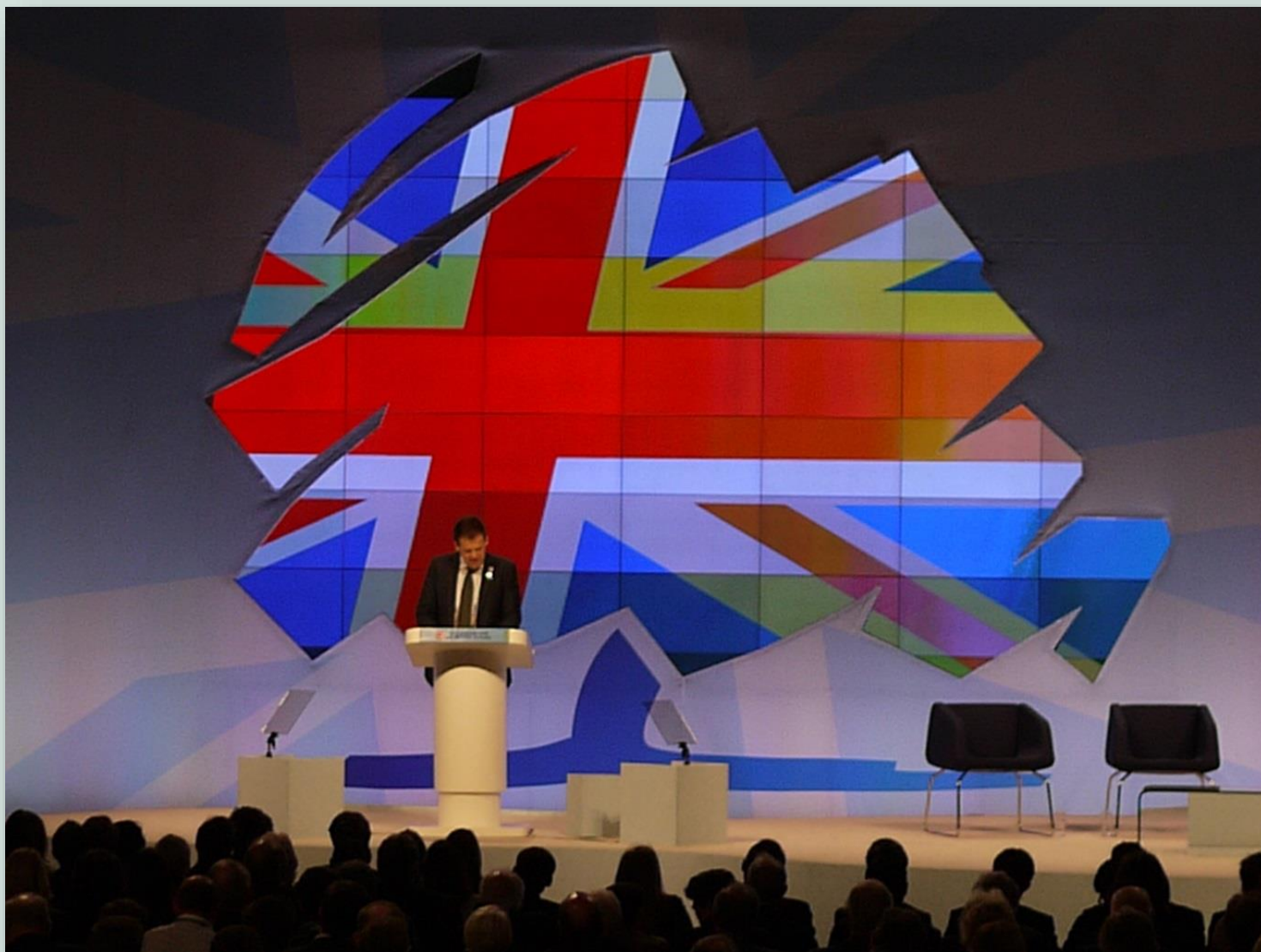
Edmund Burke

(1729-1797)

irlandzki filozof
i polityk ,
uważany za twórcę
konserwatyzmu

NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI I POGLĄDY

- zachowanie równowagi pomiędzy wolnością i porządkiem
- przywiązanie do tradycji i religii
- obrona tradycyjnych wartości i wspólnot naturalnych, takich jak rodzina, parafia, wspólnota lokalna czy naród
- nieufność wobec wszelkich radykalnych zmian – polityka małych kroków i ewolucyjnych zmian
- umiarkowany eurosceptycyzm
- gospodarka wolnorynkowa

Kongres Partii Konserwatywnej w 2011 roku w Londynie

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

GALERIA PORTRETÓW

Liberałowie – obrońcy wolności

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

” ...jedynym celem usprawiedliwiającym ograniczenie przez ludzkość, indywidualnie lub zbiorowo, swobody działania jakiegokolwiek człowieka jest samoobrona, że jedynym celem, dla osiągnięcia którego ma się prawo sprawować władzę nad członkiem cywilizowanej społeczności wbrew jego woli, jest zapobieżenie krzywdzie innych. ”

John Stuart Mill, *O wolności* (1859)

MINIMAKS – ministownik
maksipostaci

John Stuart Mill

(1806-1873)

angielski filozof
i polityk, odegrał
dużą rolę
w kształtowaniu
liberalizmu

NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI I POGLĄDY

- wolność i autonomia jednostki, wolność słowa
- państwo minimalne i neutralne światopoglądowo
- własność prywatna, wolny rynek
- państwo nieingerujące w procesy gospodarcze (nurt konserwatywny) albo prowadzące aktywną politykę gospodarczą (nurt demokratyczno-radykalny)
- umiarkowany erosceptycyzm (nurt konserwatywny) lub eurooptymizm (nurt demokratyczno-radykalny)

Demonstracja przeciwko polityce rządu francuskiego w marcu 2018 roku w Lyonie 17

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

GALERIA PORTRETÓW

Socjaliści i socjaldemokraci – promotorzy równości

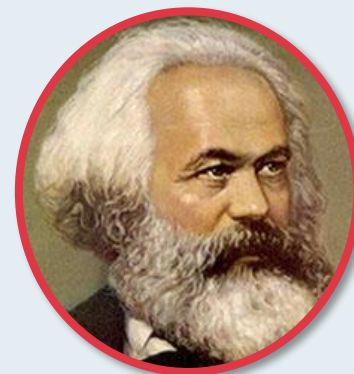
1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

” Równość, jaką wszyscy myśliciele socjalistyczni uwypuklają, jaką pragną osiągnąć, nie jest równością położenia materialnego, instytucji i sposobów życia... Uważają, (...) że ludzie są ludźmi, społeczne instytucje powinny być planowane i, na ile to możliwe, winny podkreślać i wzmacniać nie różnice klasowe, które dzielą, ale wspólne człowieczeństwo, które łączy. ”

Richard H. Tawney (1880-1962), angielski historyk

MINIMAKS – ministownik
maksipostaci

Karol Marks

(1818-1883)

niemiecki filozof
i działacz rewolucyjny,
twórca socjalizmu
naukowego

NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI I POGLĄDY

- równość i autonomia jednostki
- silna rola państwa w gospodarce
- państwo opiekuńcze, pomoc dla najślabszych obywateli
- podatek progresywny
- poszerzanie praw socjalnych obywateli (służba zdrowia, ubezpieczenia, emerytury, opieka socjalna)
- państwo neutralne światopoglądowo
- euro optymizm

Logo Partii Socjalistów Katalonii
(PSC)

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

GALERIA PORTRETÓW

**Chadecy – ku
osobie ludzkiej
i społecznej
harmonii**

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

” Urzeczywistnienie wolności w życiu jest możliwe jedynie przez przyjęcie odpowiedzialności za siebie i za wspólnotę. Obywatel powinien cieszyć się wolnością w rodzinie, w sąsiedztwie, w czasie pracy i odpoczynku, a także w społeczności i państwie. Powinien brać udział w życiu publicznym i być współodpowiedzialnym, wybierać i decydować... Pragniemy wzmacniać poczucie odpowiedzialności, troskę o dobro ogółu, poszanowanie obowiązków i cnót obywatelskich. ”

Program CDU (niemieckiej partii chadeckiej), 2007 r.

MINIMAKS – ministrowik
maksipostaci

Jacques Maritain

(1882-1973)

francuski filozof
katolicki,
przedstawiciel
personalizmu

NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI I POGLĄDY

- godność człowieka, wolność i odpowiedzialność
- katolicka nauka społeczna
- zasada solidaryzmu społecznego i zasada pomocniczości
- obrona tradycyjnych norm moralnych, akceptacja zasady neutralności światopoglądowej państwa
- wolny rynek i umiarkowany interwencjonizm państwowy, ochrona praw socjalnych
- euro optymizm

Akcja na rzecz CDU-CSU w Niemczech po hasłem „Nie zapomnij o referendum!”

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

Teraz, kiedy znasz już poglądy reprezentowane przez przedstawicieli najważniejszych stylów politycznego myślenia, zastanów się, do którego z nich ci najbliższej. Co cię najbardziej do niego przekonuje?

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

Na scenie politycznej w różnych państwach obecne są także ugrupowania, które trudno byłoby przypisać jednoznacznie do przedstawionych kategorii. Poznaj niektóre z nich.

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

GALERIA PORTRETÓW

Nacjonalizm – w obronie narodowych interesów

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

” Jestem Polakiem – więc mam obowiązki polskie: są one tym większe i tym silniej się do nich poczuwam, im wyższy przedstawiam typ człowieka. Bo im szersza strona mego ducha żyje życiem zbiorowym narodu, tym jest mi ono droższe, tym większą ma ono dla mnie cenę i tym silniejszą czuję potrzebę dbania o jego całość i rozwój. ”

Roman Dmowski, *Myśli nowoczesnego Polaka* (1934)

MINIMAKS – ministrowik
maksipostaci

Roman Dmowski

(1864-1939)

polityk i myśliciel
nacjonalistyczny,
przywódca
Narodowej
Demokracji

NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI I POGLĄDY

- wspólnota i tożsamość narodowa, bezpieczeństwo, porządek
- nieufność wobec tradycyjnych elit politycznych
- ochrona interesów narodu, np. przez kontrolę wolnego rynku w celu ochrony własnej gospodarki (protekcjonizm) lub ograniczenie praw mniejszości narodowych, zamknięcie granic przed imigrantami i uchodźcami
- radykalny erosceptycyzm

Afisz partii Fidesz (Węgierska Unia Obywatelska) w Budapeszcie

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

GALERIA PORTRETÓW

**Populiści – jak
„zapełnić puste
opakowanie różną
treścią”**

NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI I POGLĄDY

- podział na zwykłych ludzi i zepsute elity polityczne
- krytyka demokracji przedstawicielskiej
- recepta na rozwiązywanie trudnych problemów społecznych
- obrona tradycyjnych wartości i wspólnoty przed zagrożeniami (np. Zachodem, imigrantami, mniejszościami)
- dostosowywanie się do zmieniającego otoczenia, wielość ideologii i programów (od lewicowych po prawicowe)
- eurosceptycyzm

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

GALERIA PORTRETÓW

**Zieloni, feministki,
radykałni
socjaliści,
alterglobaliści**

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI I POGLĄDY

- autonomia jednostki, wolność, pokój, równe prawa dla różnego rodzaju mniejszości
- ochrona środowiska naturalnego
- prawa kobiet
- aktywne działanie państwa na rzecz ochrony praw mniejszości
- koncepcja zrównoważonego rozwoju w gospodarce
- sprzeciw wobec globalizacji

Strajk klimatyczny w Brukseli we wrześniu 2019 roku

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

W Polsce ruchy populistyczne i nacjonalistyczne cieszą się coraz większą popularnością wśród młodych ludzi. Wyjaśnij, dlaczego.
Zabierz głos w dyskusji.

PODSUMOWANIE

- ➔ IDEOLOGIA – zbiór idei, na który składają się krytyczny opis rzeczywistości, wizja dobrego ładu społeczno-politycznego i wartości, które go uzasadniają.
- ➔ Obecnie pojęcie to rezerwuje się jedynie dla zamkniętych i sztywnych systemów poglądów, takich jak komunizm czy faszyzm. Natomiast inne nurty myśli politycznej nazywa się **stylami politycznego myślenia**. Do najważniejszych z nich należą: **konserwatyzm, liberalizm, chrześcijańska demokracja, socjalizm i socjaldemokracja**.

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MINILEKCJA OBYWATELSKA

PODSUMOWANIE

Centrum Edukacji Obywatelskiej prowadzi obszerny serwis internetowy dla nauczycieli i uczniów zainteresowanych tematyką społeczną, polityczną i prawną:

koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum-i-technikum

Grafika: Agnieszka Czyżowska-Nyka

Ikony: Maja Rozbicka

Opracowanie prezentacji: Dorota Nawalany

© Centrum Edukacji Obywatelskiej,
Warszawa 2020

Źródła tekstów:

Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 1, Warszawa 2019 (nr dopuszczenia: 1031/1/2019) oraz podręczniki do WOS-u i materiały edukacyjne CEO

Źródła ilustracji:

Tomasz Kwirąg (s. 40), Flickr.com: s. 13, Jeanne Menjoulet (s. 17), Pimkie, (s. 21), Wilhelmi Omnibus (s. 25), Budapest Kertváros LMPFollow (s. 31); European Union / Gregory Vandevyver (s. 36); Wikimedia Commons (s. 11, 15, 19, 23, 29)